

Zdaj pa še nekaj. Brez gnoja ni moči dobro kmetovati. Če je pa hlev prazen vzlasti goveje živine, ki gospodarju najbolji gnoj dela, s čem pa bo potem gnojil svoje polje in si pridelke množil? Če mu bodo vrabci njive gnojili, bodo tudi kozolci prazni.

Vse to naj bi prevdarili vsaj tisti naši gospodarji dobro, ki jih ne pritiska sila, da bi morali z najboljšo živino iz hleva.

Al še nekaj drugega je, kar je resnega prevdarka vredno. Če se nam na Kranjskem, Koroškem, Štajarskem in v družih naših deželah od agentov iz Nemčije pokupi velik del govedine, kam pa bodo domači mesarji potem šli, živino kupovat? Cena mesa mora tako visoka potem postati, da manj premožni človek si ne bo mogel koščeka mesa kupiti za svoj živež. In veliko število domačih prebivalcev bo škodo trpelo za to, da posamezni živinorejec vloví za čas en dobiček, ki pa je le dobiček — na videz, kakor smo gori rekli, vprihodnje pa le nadloge nakloni kmetijstvu.

Odbor družbe kmetijske si tedaj v dolžnost svojo šteje, pozornost častite podružnice na sedanje ogromno nakupovanje naše goveje živine obrniti in jo prositi, naj bi v tem smislu razjasnila stvar živinorejcem svoje okolice in jih podučila, naj bi pomislili nasledke, ki vsakako nastopijo potem, če bodo sami in vsa naša dežela oropana dobrega zāroda, katerega si je poslednja leta težko zaredila!

Glavni odbor družbe kmetijske Kranjske
v Ljubljani 20. julija 1877.

Kolorado — krompirju grozno škodljivi Amerikanski žužek.

Po dopisu, ki ga je družba kmetijska od sl. ministerstva 13. dne t. m. prejela, je žužek, ki ga Amerikanci kolorado imenujejo, krompirju največi sovražnik, ki so ga „Novice“ v 1. in 27. listu 1875. l. svojim bralcem v podobi predstavile, in se je že iz Amerike zatrosil v Nemčijo in v Mühlheimu ob Renu blizo Kolonje strašno škodo naredil. Nemške vlade so sicer vse storile, kar je treba, da se odvrne razširjevanje tega škodljivca, vendar se je bati, da ne bi se tudi v naše dežele preselil. Zategadel opominja ministerstvo, naj kmetovalci naši resno pazijo na to, če bi se kamor koli zatrosil kolorado, da se nemudoma zatara. Zato nasvetuje ministerstvo, naj gospodarji take njive, v katere se je naselil, zapro od družih bližnjih njiv, pokončevanje koloradovca pa s tem pričnó, da se na tako krompirjevo njivo navozi slame, suhega listja, protja, oblanic in druge take šare, ter potem še polije s petrolejem in zažge. Ministerstvo je posebno komisijo poslalo na Nemško v tisti kraj, kjer koloradovec razsaja, da poizvé sredstva, kako v okom priti tej veliki škodi. Kmalu bo pa v posebni knjižici popisalo ta mrčes in s podobo razjasnilo ter jo družbam kmetijskim in ljudskim šolam razposlalo.

Gospodarske novice.

Ali je novo senó in nov oves konjem škodljiv?

Navadna misel je, da je novo (frišno) senó in nov (frišni) oves konjem škodljiv. Francosko vojno ministerstvo je posebni komisiji dalo ukaz, da to stvar natančno preiskuje. Komisija je več let po tem ukazu delala skušnje in dognala je to-le: Če se samo novo senó poklada konju, pride konj ob moč, se kmalu utruji in rad potí, želodec se mu pokvari, driska se ga loti itd. Če pa se novo senó v pravi meri po-

klada konju z ovsem in rezanico, mu prav nič ne škoduje. Nov oves pa konju še bolje tekne kakor star; konj se po njem bolje redí in močnejši prihaja.

Ali bo v prihodnjem letu s Parižko razstavo kaj ali ne bo nič?

Na to vprašanje odgovarja izvrstni Dunajski tednik „Finanzielle Fragmente“ v svojem 29. listu tako, da ni dosti upanja za to razstavo. Njegove besede se glasi tako le:

„Kar je v Parizu nastopila nova vlada, ni skoro nič več slišati o razstavi, ki ima biti prihodnje leto v Parizu. Prav nič se še ne vé, ali bo ta razstava zaradi Rusko-Turških homatij l. 1878., ali pa da bode odložena za poznejši čas. Avstrijsko kupčijsko ministerstvo dela sicer na vse kriplje (mit Hochdruck), da bi se prav veliko obrtnikov, kmetovalcev in družih razstavnikov vdeležilo te razstave, in res se jih je že okoli 500 za to oglasilo. Al obrtniki nameravajo večidel se le skupno vdeležiti razstave, kar po tem takem ne bode veliko izdalo. Skrajni čas bi pač bil, da bi iz Pariza za gotovo izvedeli, ali bo razstava ali je ne bo prihodnje leto. Francoski časniki republikanske stranke dvomijo, da bo s to razstavo kaj, časniki konservativne stranke pa vedó vsak dan pripovedovati, kako veliko stavb in družih priprav se dela že za razstavo. Nova Francoska vlada ne zine besedice o njej in prepušča razstavnikom, naj mislijo, kar jim drago. Ker od leta 1873. ne mara svet nič več za svetovne razstave, se pač lahko ugane, da je celó malo taci, ki so zavzeti za take razstave. Zato tudi mislimo, da nia neumnega ne trdimo, ako prerokujemo, da še nobena razstava ni tako žalostnega konca (fiasco) doživela, kakor ga bode doživela prihodnja Parižka.“

Mi se skladamo s tem izrekom; svetovne razstave, ponavljane vsako leto ali vsako drugo leto so švindeli, ki izhaja iz sebičnih razlogov in ne gleda na pravi namen taci velikih razstav, ki prizadevajo velike stroške razstavnikom — brez koristi.

Nove postave.

Postava,

veljavna za ljudske šole vojvodine Kranjske.

Ta postava, s katero se je deloma spremenila deželna postava od 29. aprila 1873. za uravnavo pravnih razmer učiteljev na javnih ljudskih šolah, določuje sledeče:

§. 1. Ovrženo je določilo §. 82, v 2. dastavku deželne postave od 29. aprila 1873. leta št. 22., po katerem so se dohodki izpraznjenih učiteljskih služeb stekali v penzijski zaklad.

§. 2. Vžitki od zemljišča, ki spadajo k dotaciji kake učilnice in jih je vžival kak učitelj v dejanski službi, pa je umrl, kolikor ne pristojé njega dednikom (§. 78.), pripadejo dotični učilniški občini, da si z njimi ustanovi ali pomnoži svoj posebni učilniški zaklad.

§. 3. Pogrebna letna četrt (kondukt-kvartal), po §. 79. deželne postave od 29. aprila 1873. leta, pristojéča dednikom umrlega učitelja, naj se iz penzijskega zaklada, nagrade pomočnim učiteljem v Ljubljanskem mestu iz občinskih prihodkov tega mesta, drugod pa iz normalno učilniškega zaklada plačujejo.

§. 4. Če letnim stroškom penzijskega zaklada ne zadostujejo v §. 81. in 82. odstavku 1. in 3. ter v §. 84. deželne postave od 29. aprila 1873. leta, št. 22.,

našteti dohodki in obresti od kapitalovih presežkov, se iz Kranjskega deželnega zaklada vzame toliko, kolikor je še treba.

§. 5. Dobodki izpraznjenih učiteljskih služeb, kar se jih je narastlo od 1. januarija 1876. leta, naj se že ne plačajo v penzijski zaklad.

Podučne stvari.

Učitelj in kmet.

Nedavno sem poklical nekega očeta zaradi neporednega sina njegovega k sebi, da bi ga bil opomnil očetovskih dolžnosti. Prišel je na ponavljeni poklic k meni. Imela sva ta-le pogovor:

Kmet. Dobro jutro, šolmašter, kaj bi mi radi?

Učitelj. Rad bi, da bi vi svojega Tončka doma strahovali, kajti on je pohujšljivec vsem učencem v šoli in zunaj šole.

Kmet. Zakaj neki?

Učitelj. Za gotovo vem, da vaš Tonče od družih šolarjev denar za smodnik pobira in vi ste ga še v tem podpirali, da ste mu ga sami kupili in domu prinesli.

Kmet. Res je to, pa kaj je za to, saj ni šlo iz vašega denarja.

Učitelj. Ljubi moj! To je moja dolžnost in skrb, da vaš sin družih učencev ne zapeljuje in oškodava. Glejte! kako bi bili kmalu vi s sinom svojim nesrečni. V nedeljo popoldne je z dvema tovarišema na spašniku s ključem streljal; ključ se je bil razletel, k sreči ni nobenega nič zadelo.

Kmet. Naj si igrajo otroci; igra je nedolžna reč, to za-me ni nikaka nesreča, drugače če bi me požgal.

Učitelj. Ako si vi to v nesrečo ne štejete, kolika nesreča bila bi pa vašemu sinu za celo življenje, če bi ga bilo oslepilo.

Kmet. Naj ga hudič vzame, vsaj imam dost otrók.

Učitelj. Pa sem slišal, da mu tudi tobak kupujete za čikanje.

Kmet. Ne kupujem mu ga ravno ne, ampak iz svojega mošnjčka ga mu večkrat dam. Moji otroci vsi čakajo, še celó mali 7letni pankrt.

Učitelj. Prosim vas, ali ste vi res oče svojim otrokom!

Kmet. No, tako je. Tobak in smodnik sta cesarska reč, kakor je tudi šola cesarska reč. Vse more biti; če prej človek kaj zna, bolje je. Saj tudi starci streljamo in tobak pijemo.

Učitelj. Ako je tako, moram pota storiti, da poradni vaš sin iz šole izostane, da mi drugih šolarjev ne popači.

Kmet. Saj imam dosti dela doma, bo pa delal, vsaj bo še bolj prav.

Učitelj. Sin vaš pa tudi rad kolne in večkrat v šoli po šnopsu smrdi. Pomislite, da je to otrok še le v 11. letu.

Kmet. To sem ga vse jaz naučil. Kdo pa dandanes ne zna kleti in kdo se šnopsa brani?

Učitelj. No, ker hočete vi vse prav imeti, pa imejte! Poklical sem vas, da bi vas bil podučil; al ker vidim, da nič ne opravim, hodite z Bogom!

Moji bralci bodo gotovo si mislili, da je ta človek bil prismuknjen in mu je pameti manjkalo. Al ni temu tako. Bil je toliko odkritosrčen, da mi kar nič ni tajil ali prikrival in govoril, kar je mislil in kar je on za prav spoznal. Skoraj pa me je sram povedati, da se je to resnično godilo in sicer ne daleč od Ljubljane. Hvala Bogu! da v celi naši fari tacih ni pet, al gotovo je še eden preveč! Vsaj ne tožim rad čez su-

rovost neomikanega ljudstva; al priča naj je ta pogovor, kamo pridemo z izomiko ljudstva, če po načelih brezverske šole vrh tega še nekateri novokopitni učitelji sami ljuliko sejejo med ljudstvo!

Zgodovinske stvari.

Valvazor na Štajarskem.

Spisal P. pl. Radics.

Kar je preslavna Valvazorjeva knjiga „Ehredes Herzogthum Krain“ izhajati začela v ličnem novem natisu v Blaznikovi tiskarni Ljubljanski, kateri sem jaz, naprošen od gospodov izdateljev, kratek životopis dodal Valvasorjeve rodovine od njenega prihoda na Krajnsko iz Laškega do njenega pomrtja, obrnila se je iznova pozornost na to plemenito rodovino. Napotilo je tudi mene to, slediti dalje po zgodovini Valvazorjev, ki niso samo na Kranjskem, temuč tudi na Štajarskem po ženitvah in posestvih veliko čast in veljavo dosegli.

Priče temu so odlične slike (podobe) v gradu Plankenwartschem pri Gradcu. Sploh znana popotnikom, ki se po železnici iz Dunaja v Gradec ali iz Gradca na Dunaj peljejo, občudovana je romarska cerkva „Strassengel“ z njeno gotiško stavbo in z njenim stolpom, ki je v mali obliki podoben Dunajskemu Št. Štefanskemu stolpu, iz gozdne goščave kvišku v sinji zrak strli in o katerem pravica celó pripoveduje, da jo je prav tisti stavbeni mojster zidal, ki je zidal Dunajsko stolno cerkev. Blizo te cerkvice, ki je bila patronica naših koncem unega stoletja prestalih Cistercenznih samostanov v Zatičini in Kostanjevici, pelje gozdna pot v lepi grad Plankenwart. V vzhodnem velikem stolpu tega grada se nahaja zbirka slik Valvazorjeve rodovine, večidel gospá.

Pred vsem se nam prikaže lepa postavna gospá, s posebno duhovitim pogledom, črno oblečena, to je Ana Rozina Valvazorjeva, rodom grofinja Barbo-Waxensteinska, — potem gospá v beli obleki z dragocenimi čipkami, to je Ana Kristina Valvazorjeva, rodom grofinja Schrottenbach, — dalje Ana Marija Valvazorjeva, rodom baronica Rauber — gospá s sila ostrim zapovedajočim obrazom; sivi njeni lasje, ki obdajajo ponosno glavo, in pa črno-siva obleka dajejo posebno resnobo tej gospej; dalje vidimo ondi Ano Elizabeto, rodom pl. Rabatta-Dornberg, ki se odlikuje v svilni rujavi obleki, — in z dragoceno okinčano glavo nam stopi nasproti Ana Eliza, rojena grofinja Auersperg. Potem pa ogledujemo dva možka iz rodovine Valvazorjeve: barona Ivana Karola Valvazorja v črni dvorni obleki z veliko alonž-baroko in pa mladega Jerneja Valvazorja v lični rujavi obleki. Al koj zagledamo zopet dve gospé Valvazorke, namreč Emerancijo Valvazor, rojeno grofinjo Khisl in pa najkrasnejšo izmed vseh — res pravo čudo ženske lepote — Agnezo Valvazor, rojeno baronico Scheyr.

Na vseh slikah vidimo grb Valvazorjev, ki na zgornjem zlatem polji kaže črnega orla, na srednjem rdečem tri bele stolpe, na spodnjem modrem pa zlati šah.

Al tudi drugej na Štajarskem se nahajajo spominki na Valvazorja. Tako na Laškem (Tüffer) na zidu pokopališča dekaniji nasproti, ki je bil nekdanj na cerkvi bolnišnični, katere pa dandanes ni več in ki jo je ustanovil Valvazor. Ta spominek, lepo en basrelief izpeljan, kaže v 8 podobah vstajenje od mrtvih. Ravno tako lične se kamnitne podobe viteza s svojo z zagrinalom zakrito gospó. Napis na tem spominku